

РОЗДІЛ V

Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

УДК 658.5.012.2

Вербівська Людмила,
доктор економічних наук, доцент,
Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича,
кафедра бізнесу та управління персоналом
м. Чернівці; ORCID ID 0000-0002-2768-9157,
e-mail: l.verbivska@chnu.edu.ua

<https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-04-128-134>

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ДИНАМІЧНОГО БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА

У статті розглянуто специфіку функціонування динамічного бізнес-середовища, яке стимулює підприємства постійно адаптуватися до змін та формувати ефективні стратегії для забезпечення своєї прибутковості. Досліджено процес формування стратегії підприємства в умовах постійних змін у бізнес-середовищі. Проаналізовано ключові аспекти формування стратегії підприємства, зокрема ідентифікацію факторів зовнішнього середовища, що впливають на бізнес-процеси, аналіз внутрішніх ресурсів і конкурентоспроможності, а також принципи визначення стратегічних цілей та планів дій. Розглянуто методики і інструменти, що допомагають підприємствам ефективно адаптуватися до змін, такі як SWOT-аналіз, PESTLE-аналіз, портфельний аналіз та інші. Визначено важливість постійного моніторингу і стратегічного планування для забезпечення умов сталого розвитку суб'єкта господарювання. Запропоновано рекомендації щодо формування стратегії підприємства в умовах динамічного бізнес-середовища.

Ключові слова: стратегія підприємства, бізнес-середовище, бізнес-процеси, ринкова динаміка, формування стратегії.

Verbivska Liudmyla,
Doctor of Economics, Associate Professor,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University,
Department of Business and HR Management,
Chernivtsi

FORMATION OF THE COMPANY'S STRATEGY IN THE CONDITIONS OF A DYNAMIC BUSINESS ENVIRONMENT

The article examines the specifics of the functioning of a dynamic business environment, which stimulates enterprises to constantly adapt to changes and form effective strategies to ensure their profitability. The process of forming the company's strategy in the conditions of constant changes in the business environment is studied. The key aspects of the formation of the company's strategy are analyzed, in particular, the identification of factors of the external environment that affect business processes, the analysis of internal resources and competitiveness, as well as the principles of determining strategic goals and action plans. Methods and tools that help enterprises effectively adapt to changes, such as SWOT analysis, PESTLE analysis, portfolio analysis and others, are considered. The importance of constant monitoring and strategic planning to ensure the conditions of sustainable development of the economic entity is determined. Recommendations for the formation of an enterprise strategy in the conditions of a dynamic business

environment are offered. The importance of adapting and constantly updating the company's strategy is proven, which is defined as a key factor of successful activity in modern conditions. The need for active strategic planning of the economic activity of enterprises and their adaptation to the changes that are constantly occurring in their business environment, in order to achieve a competitive advantage and sustainable development, is determined. It has been proven that in order to achieve success on the market in conditions of significant dynamics of business processes, it is necessary to take into account not only current trends, but also possible future changes in the environment itself, which requires an enterprise to be open to innovation and ready to take risks. It was determined that innovation and flexibility are important elements of the company's development strategy, allowing it to quickly respond to changes and occupy new markets. The peculiarities of the formation of the business entity's development strategy in the conditions of a dynamic business environment, which requires it to combine traditional strategic approaches and innovative ideas, are considered. It was determined that the involvement of all levels and units of the organization in the process of strategic planning is an important aspect of the formation of the company's development strategy in the conditions of a dynamic business environment. At the same time, communication and cooperation between structural divisions, the ability to effectively exchange information become the basis for the successful implementation of the chosen strategy.

Keywords: enterprise strategy, business environment, business processes, market dynamics, strategy formation.

Постановка проблеми. Проблема формування стратегії підприємства в умовах динамічних змін у бізнес-середовищі набуває особливої актуальності і є складним завданням для сучасних організацій. Відчутні зміни, що відбуваються в економічному, технологічному та соціокультурному контексті, формують ряд складних викликів для довгострокового планування розвитку підприємств. При цьому перед суб'єктами господарювання стоїть завдання адаптуватися до постійних змін, що відбуваються на ринку, зберігаючи при цьому свою конкурентоспроможність і стійкість. Разом з тим, відсутність чіткої інноваційної стратегії, несистемне управління ризиками, недостатня увага щодо відстеження динаміки ринку, та управлінські проблеми у сфері інноваційного вдосконалення формують суттєві перешкоди для вирішенні даної проблеми.

Важливим аспектом формування стратегії підприємства в умовах динамічного бізнес-середовища є також залучення всіх структурних підрозділів організації до процесу стратегічного планування. При цьому ефективна комунікація й налагоджена співпраця між окремими підрозділами, здатність до ефективного обміну інформацією виступають основою формування дієвої стратегії довгострокового розвитку суб'єкта господарювання. Разом з тим, важливим етапом формування стратегії розвитку бізнес-процесів сучасного підприємства є постійне оцінювання результатів та коригування стратегії відповідно до змін, що відбуваються у зовнішньому середовищі. Відповідно, можливість вчасно визначити потенційні ризики та загрози і на основі цього формувати превентивні заходи є критично важливою для успіху стратегічного планування. Усе це потребує застосування спеціалізованого інструментарію моніторингу та оцінки виконання стратегії, яким є ключові показники ефективності (KPI), що дозволяють підприємству реагувати на зміни у бізнес-процесах в режимі реального часу.

Отже, дослідження оптимальних стратегічних підходів та інструментів, які дають змогу підприємствам ефективно реагувати на зміни в бізнес-середовищі набувають особливої актуальності в даний час та потребують поглибленого вивчення підходів щодо принципів формування таких стратегій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На даний час існує чимало досліджень у сфері формування стратегії підприємства в умовах динамічних ринкових змін, що зумовлено значною актуальністю даної проблеми для сучасних бізнес-організацій. Зокрема, відповідно до досліджень О. В. Зибаревої, динаміка сучасного бізнесу обумовлюється рядом специфічних факторів, таких як технологічні зміни, глобалізація ринків, флуктуації у сфері споживчого попиту та зростання конкуренції. При цьому підкреслюється, що підприємства повинні бути готовими до адаптації та належного реагувати на такі зміни, оскільки це загрожує втратою їх конкурентоспроможності [9].

Необхідно також звернути увагу на результати дослідження М. І. Дзямулича, який наголошує на тому, що формування стратегії розвитку підприємства повинно бути гнучким та реактивним процесом, здатним враховувати зміни бізнес-середовища в режимі онлайн. Автора також визначає

такі етапи формування стратегії, як аналіз зовнішнього середовища, внутрішній аналіз, формування стратегічних цілей та планів дій як основні компоненти успішної стратегії [2; 8].

Інший аспект даної проблематики представлений в роботах Т. О. Шматковської, яка вказує на важливість інноваційного підходу та розвитку нових продуктів і послуг як частини стратегії підприємства в умовах формування цифрових та інформаційних стандартів управління організаціями. При цьому визначається, як саме підприємства можуть використовувати SWOT-аналіз, Матрицю Інноваційної Стратегії та інші інструменти для досягнення конкурентної переваги через впровадження інноваційних рішень [5; 6].

Крім того, важливо відзначити дослідження Ю. О. Чалюк, яка підкреслює важливість забезпечення належного рівня комунікації та співпраці на всіх рівнях управління організації в процесі стратегічного планування. При цьому зазначається, що це допомагає забезпечити належну реалізацію стратегії та ефективно реагування на зміни в зовнішньому середовищі [3; 4].

Загалом сучасні наукові дослідження підтверджують важливість формування стратегії підприємства в умовах динамічних змін у бізнес-процесах. Проте існує необхідність поглиблення існуючих напрацювань у даній сфері з метою забезпечення належного рівня гнучкості та інноваційності підприємств для забезпечення успішної реалізації стратегій їх розвитку в сучасних умовах.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Метою статті є дослідження сучасних підходів щодо формування довгострокової стратегії розвитку підприємства в умовах динамічних змін у сучасному бізнес-середовищі, визначення ключових етапів та інструментів формування такої стратегії, визначення можливості для застосування інноваційних рішень та підходів у процесі стратегічного планування для визначення практичних рекомендацій щодо забезпечення належного рівня ефективності управління стратегією розвитку суб'єкта господарювання.

Виклад основного матеріалу. Сучасне динамічне бізнес-середовище відзначається значною нестабільністю та швидкими технологічними та організаційними змінами. Його основні особливості полягають в інтенсивному розвитку технологій, глобалізації ринків, зростанні рівня ринкової конкуренції та непрогнозованих динамічних змінах у споживчому попиті. При цьому бізнес повинен постійно адаптуватися до цих змін й шукати нові можливості та інноваційні рішення, спрямовані на коригування своєї ринкової стратегії. В таких умовах підприємства стикаються із значним зростанням вхідних інформаційних потоків, що зумовлює необхідність постійного аналізу суттєвого обсягу даних для прийняття обґрунтованих рішень. В такому середовищі ефективність стратегічного планування підприємств визначається їх гнучкістю та зосередженістю на інноваціях.

Необхідно зазначити, що функціональний процес формування стратегії підприємства в умовах постійних змін у бізнес-середовищі є складним та багатоетапним. Його ключовим елементом є необхідність проведення всебічного аналізу зовнішнього середовища, включаючи оцінку поточних ринкових тенденцій, оцінку конкурентів та регулятивної політики держави. Такий аналіз допомагає ідентифікувати можливості та загрози, що впливають на підприємство та його господарську діяльність. Необхідно застосовувати також і внутрішній аналіз організації, включаючи оцінку наявних ресурсів та обмежень. Це допомагає визначити сильні та слабкі сторони суб'єкта господарювання.

Саме на основі результатів зовнішнього та внутрішнього аналізу, підприємство формує свої стратегічні цілі та завдання, що передбачає визначення того, де підприємство бачить себе в майбутньому і які кроки потрібно зробити для досягнення визначених цілей. Разом з тим, важливим є також визначення стратегічних альтернатив та вибір оптимальної стратегії розвитку, на основі чого формується деталізований стратегічний план дій суб'єкта господарювання. Реалізація ж визначеної стратегії потребує постійного моніторингу її виконання та необхідності внесення коректив у випадку зміни ринкових умов. При цьому відслідковування таких змін також є елементом моніторингу. Завершальним етапом формування стратегії повинна бути оцінка результатів та врахування допущених помилок, що дасть змогу підприємству постійно вдосконалювати свої стратегії та

ефективно адаптуватися до динамічних змін у бізнес-середовищі. Саме такий ітеративний підхід стає важливим для успіху підприємства в сучасних умовах.

В практичному аспекті ефективна адаптація суб'єктів господарювання до змін у бізнес-середовищі залежить від результатів аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища, в якому функціонує підприємство. При цьому застосовуються спеціалізовані підходи щодо оцінки конкурентної позиції підприємства та його можливостей щодо її посилення або вдосконалення управлінської системи. Основними методами такого аналізу, які застосовуються на практиці, є SWOT-аналіз та PESTLE-аналіз.

Особливого значення в даному аспекті набуває SWOT-аналіз, який є важливим і найбільш простим інструментом для управління підприємством в умовах ринкових змін, оскільки дозволяє комплексно оцінити його сильні та слабкі сторони, а також можливості та загрози, що впливають на сталість та стійкість економічного середовища [1]. При цьому аналіз проводиться на основі врахування внутрішніх та зовнішніх факторів, що дозволяє зрозуміти поточний стан та перспективи розвитку суб'єкта господарювання у взаємозв'язку з динамікою конкурентного середовища.

В рамках планування економічного розвитку підприємства SWOT-аналіз дає змогу ідентифікувати ключові ризики та визначити потенційні можливості, що виникають як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі. Таким чином, визначення сильних сторін сприяє формуванню конкурентних переваг та забезпеченню стабільності, а аналіз слабких сторін допомагає визначити напрямки впливу, необхідні для покращення функціонування підприємства та ризики, яких необхідно уникнути або нейтралізувати при зміні умов господарювання. Крім того, за допомогою SWOT-аналізу можна оцінити потенційні можливості для впровадження інноваційних рішень та розвитку нових напрямків діяльності, які сприятимуть економічній стійкості підприємства. Оцінка зовнішніх можливостей та загроз при цьому дозволяє адаптувати стратегію управління до змін в економічному оточенні та мінімізувати потенційні негативні впливи.

Крім того, SWOT-аналіз допомагає підвищити рівень усвідомлення та розуміння ключових чинників, що впливають на стратегію розвитку підприємства серед його управлінського апарату. Це дає змогу сформулювати адекватні підходи щодо управління стратегією розвитку суб'єкта господарювання. Тож загалом, SWOT-аналіз відіграє ключову роль в процесі формування стратегії підприємства, оскільки допомагає ідентифікації, аналізу та врахуванню основних факторів, які впливають на стійкість його економічного розвитку в довгостроковому періоді (табл. 1).

Таблиця 1

Квартилі сильних і слабких сторін підприємства, що застосовуються в процесі формування стратегії розвитку

Сильні сторони	Слабкі сторони
Ефективні протоколи фінансових процедур і політик	Дефіцит ресурсів для інвестицій у сучасні технології.
Наявність кваліфікованого персоналу у сфері стратегічного планування та ризик-менеджменту	Низький рівень інтеграції інформаційних систем аналітичного забезпечення підприємства
Інноваційні технології моніторингу діяльності підприємства	Відсутність актуальних даних про ризики та загрози.
Інформаційна система з великою базою даних для аналізу та прогнозування ризиків і загроз	Відсутність кваліфікованих кадрів
Ефективна система аудиту та контролю	Залежність від обмежених джерел фінансування

Джерело: розроблено автором.

Ще одним важливим інструментом формування стратегії розвитку підприємства виступає PESTLE-аналіз, який дозволяє систематично оцінювати та аналізувати практичний вплив політичних,

економічних, соціокультурних, технологічних, екологічних та правових факторів на сталість та стійкість економічного оточення суб'єкта господарювання або зміни їх характеристик.

Таблиця 2

Матриця оцінки впливу факторів на формування стратегії розвитку підприємства при застосуванні PESTLE-аналізу

Фактори	Сфери аналізу
Політичні	
Законодавче середовище	Оцінка впливу політичних законодавчих змін на економічну діяльність підприємства.
Податкова політика	Аналіз системи оподаткування та податкових стимулів для сприяння сталому розвитку підприємства.
Міжнародні угоди	Дослідження впливу міжнародних угод і торговельних відносин на господарську діяльність.
Політичні ризики	Оцінка рівня стабільності політичної ситуації та можливості виникнення геополітичних конфліктів щодо фінансової безпеки.
Економічні	
Ринкові умови	Аналіз ринкових умов і можливостей сталого розвитку економіки.
Фінансова та грошово-кредитна політика	Визначення впливу процентних ставок, інфляції та доступності кредитів на фінансову стабільність підприємства.
Економічні тенденції	Дослідження тенденцій економічного розвитку та їх впливу на довгострокову стратегію розвитку підприємства.
Соціокультурні	
Потреби споживачів	Аналіз впливу соціальних інтересів і потреби споживачів на розвиток підприємства.
Демографічні зміни	Дослідження демографічних тенденцій та їх впливу на економічну діяльність підприємства.
Соціальні тенденції	Аналіз соціальних і культурних тенденцій, які можуть вплинути на формування стратегії розвитку підприємства.
Технологічні	
Технічний прогрес	Оцінка можливостей використання нових технологій для вдосконалення господарської діяльності підприємства у контексті сталого розвитку.
Цифрова трансформація	Дослідження впливу цифрової трансформації на економічну діяльність підприємства.
Кібербезпека	Аналіз ризиків і можливостей кібербезпеки економічних даних у контексті стратегії розвитку підприємства.
Юридичні	
Законодавство у сфері економічного планування	Дослідження законодавства, яке встановлює стандарти та вимоги щодо стратегії розвитку підприємства.
Регулювання фінансового сектору	Аналіз впливу регулювання фінансового сектору на підходи до формування стратегії розвитку підприємства.
Екологічні	
Екологічні стандарти	Визначення впливу зміни екологічних стандартів на економічну діяльність підприємства.
Екологічна обізнаність споживачів	Аналіз впливу екологічної обізнаності споживачів на вимоги до економічного планування.

Джерело: розроблено автором.

Зокрема, застосування PESTLE-аналізу дозволяє виявити потенційні ризики та можливості, які можуть вплинути на довгострокову стійкість підприємства та забезпечити раціональне прийняття рішень.

При цьому політичний аспект аналізу дозволяє визначити можливі зміни у законодавстві, регуляторному середовищі та урядовій політиці, які можуть мати вплив на економічну діяльність суб'єкта господарювання. Економічні фактори, такі як інфляція, процентні ставки, рівень безробіття, валютний курс тощо, можуть вплинути на його фінансову стійкість. Соціокультурний аспект враховує зміни в споживчому попиті, культурних та соціальних трендах, що впливають на рентабельність та конкурентоспроможність [7].

Особливої уваги в даному аналізі заслуговують технологічні зміни, які можуть включати в себе нові інновації та технологічні перетворення, котрі формують як можливості для зростання, так і загрози у вигляді необхідності адаптації до нових стандартів. Екологічний аспект враховує вплив екологічних проблем на економічні показники підприємства та можливість зменшення ризику шляхом екологічної відповідальності. Правовий аспект оцінює вплив законодавчих норм та регуляторних інструментів на господарську діяльність підприємства, а також визначає можливість виникнення юридичних ризиків.

Таким чином, PESTLE-аналіз виступає ефективним інструментом формування стратегії суб'єкта господарювання, оскільки дозволяє систематично враховувати та аналізувати широкий спектр факторів, які впливають на його фінансову стійкість та дає змогу планування довгострокового управління ризиками та можливостями підприємства в умовах інтенсивних змін ринкового середовища (табл. 2).

Іноді для врахування змін бізнес-середовища в процесі стратегічного планування застосовують модель Value at Risk (VaR), яка допомагає оцінити ризики та можливі втрати, пов'язані з фінансовими рішеннями. За допомогою даної моделі можна також визначити максимально можливий рівень витрат в певному часовому інтервалі, що дозволяє керівництву підприємства приймати більш обґрунтовані рішення. Така інформація впливає на розвиток стратегії, дозволяючи планувати резервні фінансові ресурси, проводити адаптацію ризикованих проєктів до зміни умов господарювання, а також забезпечувати стабільність бізнесу-процесів підприємства. Проте перешкодою для широкого застосування даної моделі є необхідність кількісної оцінки параметрів ризику, що не завжди є можливим в процесі формування довгострокових стратегій.

Висновки та пропозиції. Таким чином, приходимо до висновку, що сучасні підприємства стикаються зі значними викликами в процесі стратегічного планування у зв'язку з постійними змінами на ринку та розвитком технологічних інновацій. Тому формування успішної стратегії стає ключовим фактором в досягненні конкурентної переваги для будь-якого суб'єкта господарювання. При цьому основні принципи такої стратегії включають в себе необхідність здійснення постійного аналізу зовнішнього середовища підприємства для оцінки потреб споживачів, гнучкості у прийнятті рішень та відкритості до змін і впровадження інновацій в процес виробництва. Також важливим є врахування ризиків та загроз шляхом формування дієвої системи ризик-менеджменту. Відповідно, формування стратегії розвитку суб'єкта господарювання повинно бути постійним процесом, а не окремою управлінською дією, що допоможе підприємству ефективно адаптуватися до змін бізнес-середовища та забезпечити свою стійкість у довгостроковому періоді.

Джерела та література

1. Вербівська Л. В. Концептуальні підходи щодо удосконалення діагностики мікросередовища в розробці стратегії підприємств. Особливості управління підприємствами в умовах глобальних викликів : монографія / за ред. О. В. Зибаревої. Чернівці : Технодрук, 2016. С. 98–113.
2. Дзямулич М. І., Фадеева І. Г., Шматковська Т. О. Промисловий інтернет речей та його застосування у бізнес-процесах. *Економічний форум*. 2021. №3. С. 54–59.
3. Чалюк Ю. О. Суспільство 5.0 у японській концепції кейданрен. *Mechanism of an Economic Regulation*. 2023. №1(99). С. 65–74.
4. Чалюк Ю. О. Цифрова конкурентоспроможність країн. *Інфраструктура ринку*. 2020. №50. С.23–30.

5. Шматковська Т. О., Коробчук Т. І., Борисюк О. В. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в системі обліково-аналітичного забезпечення щодо моделювання бізнес-процесів. *Економіка та суспільство*. 2023. №53.
6. Шматковська Т. О., Стащук О. В., Дзямулич М. І. Великі дані та бізнес-моделювання економічних систем. *Ефективна економіка*. 2021. №5.
7. Boiar A. O., Shmatkovska T. O., Stashchuk O. V. Towards the theory of supranational finance. *Cogent Business & Management*. 2018. Vol. 5(1).
8. Dziamulych M., Sadovska I., Shmatkovska T., Nahirska K., Nuzhna O., Gavryliuk O. The study of the relationship between rural population spending on peasant households with the main socio-economic indicators: a case study of Volyn region, Ukraine. *Scientific Papers Series "Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development"*. 2020. Vol. 20(2). P. 217–222.
9. Zybareva O., Verbitska L., Lopashchuk I., Kalaman O., Derkach T., Smentyna T. Strategically-Oriented Enterprise Management through Information Systems. *International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)*. 2019. Vol. 8(2). P. 3014–3017.

References

1. Verbitska, L. V. (2016). Kontseptualni pidkhody shchodo udoskonalennia diahnostryky mikroseredovyscha v rozrobttsi stratehii pidpriemstv. Osoblyvosti upravlinnia pidpriemstvamy v umovakh hlobalnykh vyklykiv [Conceptual approaches to improving diagnostics of the microenvironment in the development of enterprise strategy. Peculiarities of enterprise management in conditions of global challenges: monograph] / edited by. O. V. Zybarieva. Chernivtsi : Tekhnodruk [in Ukrainian].
2. Dziamulych, M. I., Fadieieva, I. H., Shmatkovska, T. O. (2021) Promyslovyi internet rechei ta ioho zastosuvannia u biznes-protseakh [Industrial Internet of Things and its application in business processes]. *Ekonomichnyi forum – Economic Forum*. Vol. 3. P. 54–59.
3. Chaliuk, Yu. O. (2023). Suspilstvo 5.0 v iaponskii kontseptsii keidanren [Society 5.0 in the Japanese concept of keidanren]. *Mechanism of an Economic Regulation*. Vol. 1(99). P. 65–74 [in Ukrainian].
4. Chaliuk, Yu. O. (2020). Tsyfrova konkurentospromozhnist krain [Digital competitiveness of countries]. *Infrastruktura rynku – Market infrastructure*. Vol. 50. P. 22–30. [in Ukrainian].
5. Shmatkovska, T. O., Korobchuk, T. I., & Borysiuk, O. V. (2023). Suchasni informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v systemi oblikovo-analitychnoho zabezpechennia shchodo modeliuвання бізнес-процесів [Modern information and communication technologies in the system of accounting and analytical support for modeling business processes]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*. Vol. 53 (in Ukrainian).
6. Shmatkovska, T. O., Stashchuk, O. V., & Dziamulych, M. I. (2021). Velyki dani ta bisnes-modeliuвання економічних систем [Big data and business modeling of economic systems]. *Efektivna ekonomka – Efficient economy*. Vol. 5 (in Ukrainian).
7. Boiar, A. O., Shmatkovska, T. O., & Stashchuk, O. V. (2018). Towards the theory of supranational finance. *Cogent Business & Management*. Vol. 5(1).
8. Dziamulych, M., Sadovska, I., Shmatkovska, T., Nahirska, K., Nuzhna, O., & Gavryliuk, O. (2020). The study of the relationship between rural population spending on peasant households with the main socio-economic indicators: a case study of Volyn region, Ukraine. *Scientific Papers Series "Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development"*. Vol. 20(2). P. 217–222.
9. Zybareva, O., Verbitska, L., Lopashchuk, I., Kalaman, O., Derkach, T., & Smentyna, T. (2019). Strategically-Oriented Enterprise Management through Information Systems. *International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)*. Vol. 8(2). P. 3014–3017.

Стаття надійшла до редакції 25.09.2023 р.